

*Т. В. Бова,
к. е. н., доцент, докторант,
Донецький державний університет управління*

ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО- ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Визначено методи у регулюванні інноваційно-інвестиційної активності в державі. Обґрунтовано інструменти державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.

Methods are certain in adjusting of innovative-investment activity in the state. The instruments of the state adjusting of innovative-investment activity are grounded.

Ключові слова: державне регулювання, інноваційно-інвестиційна діяльність, інструменти, механізм фінансування, пріоритети розвитку.

ВСТУП

Серед науковців не викликає сумнівів необхідність державного втручання у розвиток інноваційної сфери, але відносно того, яким методам надавати перевагу, виникають певні розбіжності. Окремі вчені стоять на позиції застосування переважно прямих важелів [3, с. 12]. Інші дослідники наголошують на винятково високій ефективності використання непрямих методів, оскільки саме через зміну умов, в яких реалізується економічний інтерес підприємництва, можна досягти бажаного рівня інноваційно-інвестиційної активності [2, с. 119; 5, с. 48].

Для з'ясування питання про ефективність застосування тих або інших методів у регулюванні інноваційно-інвестиційної активності необхідно розглянути позитивні та негативні наслідки впливу відповідних інструментів у світовій практиці, а також умови, за яких стає можливим їх використання. Розв'язання цього завдання здійснилось на основі статистичної інформації, що відображає період розвитку індустріальної економіки 70—80-х років ХХ ст., тобто того етапу, коли провідні країни світу заклали основу того інноваційного прориву, за результатами якого можливе утримання досить високих і стабільних темпів економічного зростання. Одним із прямих методів регулювання інноваційно-інвестиційної активності є використання державних науково-технічних програм, які зазвичай реалізуються у двох формах: адміністративно-відомчій та програмно-цільовій. Для визначення ефективності цих форм необхідно розглянути їх особливості.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На сучасному етапі розвитку інноваційної сфери в Україні можна охарактеризувати як такий, що не відповідає світовим тенденціям. Саме тому останнім часом серед українських науковців активізувались дослідження, пов'язані з інноваційно-інвестиційними процесами. Численні роботи таких вітчизняних економістів, як О. Амоша, В. Антонюк, Ю. Бажал, О. Волков, А. Гаман, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гречан, М. Денисенко, А. Землякін, М. Крупка, Микитюк, І. Лукінов, В. Осецький, А. Пересада, В. Семіноженко, В. Федоренко, А. Чухно та багатьох інших свідчать про актуальність даної проблематики.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

— визначити методи у регулюванні інноваційно-інвестиційної активності в державі;

— обґрунтувати інструменти державного регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ

Найбільші переваги адміністративно-відомчої форми полягають у тому, що вона виступає у вигляді прямого дотаційного фінансування, що здійснюється у відповідності із спеціальними законами, які приймаються з метою безпосереднього сприяння інноваціям. Наприклад, у американському законі Стівенсона-Уайдлера про технічні інновації, передбачається розмір стимулювання промислових інновацій; формування для їхнього вивчення і заохочення спеціальних організацій у межах апарату виконавчої влади; створення сприятливих

умов у області обміну науковим і технічним персоналом між університетами, промисловістю і федеральними лабораторіями; заохочення приватних осіб і корпорацій [4, с. 50].

Отже, на нашу думку, використання цільових адміністративно-відомчих програм заохочує інвесторів до інноваційної діяльності тим, що створює фінансово-організаційні умови для уникнення приватним бізнесом невизначеності та ризику здійснення крупних капіталовкладень.

Однак, детально аналізуючи практику зарубіжних країн, простежуємо те, що прямий вплив держави на інноваційний процес, закінчується здебільшого на етапі створення так званого передконкурентного продукту, розрахованого на багатьох товаровиробників, які вже потім будуть доводити його до стану кінцевої споживчої продукції або виробничих технологічних процесів. Тобто держава бере на себе створення лише стартових умов, надаючи подальший розвиток інноваційного продукту безпосередньо бізнесу і ринку.

Наявність позитивного ефекту під час використання адміністративно-відомчої форми державного регулювання не дає, з нашої точки зору, підстав стверджувати про її високу ефективність. Дослідники інноваційних процесів виявили при застосуванні цієї форми ряд негативних моментів, таких як бюрократизація, відсутність гнучкості та неефективність [5, с. 50]. Натомість спочатку у США, а потім і у країнах ЄС та Японії стали застосовувати програмно-цільовий підхід до науково-виробничих процесів НДДКР.

Програмно-цільова форма державного регулювання інновацій допускає їх контрактне фінансування через державні цільові програми підтримки нововведень, у тому числі в малих наукомістких фірмах; створюється система державних контрактів на придбання тих або інших товарів та послуг. Контрактне фінансування є одним із елементів розповсюдженої системи договірних відносин, контрактів між замовниками і підрядниками. Наприклад, у окремих програмах держава виступає у ролі замовника-споживача НДДКР, а фірма-виконавець є підрядником у аерокосмічній, військовій, фармацевтичній та інших галузях. У США цим способом фінансується 77% федеральних витрат на інновації [4, с. 52].

У цій країні, а згодом і в інших програмно-цільові механізми прискорення науково-технічного прогресу пройшли у своєму розвитку декілька етапів. Так, у 50-60-х роках швидко розвивалась система субсидювання індивідуальних дослідницьких проектів і програм. Її основу становлять фонди проектного (програмного) фінансування, створені державними відомствами та корпораціями. До неї входять багато установ, що спеціалізуються на проведенні консультацій, наданні матеріально-технічних, інформаційних та інших платних послуг для виконавців проектів.

Механізм проектного фінансуван-

ня сприяє розширенню межі фундаментальних досліджень, що здійснюються вузівськими вченими, дозволяє об'єднати спеціалістів різних установ. Головну роль у розвитку проектного фінансування здійснили державні відомства (національний науковий фонд, міністерство оборони, енергетики та інші). Наступним етапом стає створення спеціалізованих наукових фондів, що беруть на себе функції організації та управління НАДКР за різними проектами та програмами. Ними стали державні програми та фонди, які сформовано за рахунок внесків промислових компаній. Формами співробітництва у межах спеціальних цільових програм виступають: міждержавна наукова кооперація, координація національних досліджень, проведення спільних наукових заходів тощо [4, с. 47].

Отже, як продемонстровано, використання програмно-цільової форми, на відміну від адміністративної відомчої, дозволяє здійснювати тіснішу кооперацію проектів та програм, збільшувати кількість науково-технічних ресурсів, що використовуються для її реалізації, досліджувати важливі актуальні проблеми у межах комплексних галузевих і багатогалузевих програм, концентрувати зусилля на відповідальних ділянках робіт.

Діяльність держави щодо активізації інноваційно-інвестиційної діяльності здійснюється за рахунок проведення відповідної бюджетної політики. Остання реалізується через використання таких прямих важелів, як державне замовлення, бюджетне фінансування інноваційної діяльності, патентування і ліцензування, а також за рахунок податкової, амортизаційної та кредитно-грошової політики, інструменти яких виступають у ролі непрямих методів регулювання.

Державне замовлення укладається відповідно до урядових науково-технічних програм на договірній основі й забезпечується через фінансування, підтримується матеріально-технічними ресурсами та видається виконавцям на конкурсних засадах. Таким чином, держава отримує інструменти контролю та управління за виконанням науково-технічних програм і виробництвом наукомісткої продукції на приватних підприємствах в умовах, коли самі виробники не мотивовані на інноваційний розвиток. Вона виступає і першим клієнтом під час продажу створеного продукту, що дозволяє фірмам здійснювати інновації без суперництва з іншими підприємствами ще до виходу на конкурентний ринок.

З вищевикладеного нами отримано висновок про те, що, використовуючи держзамовлення, держава забезпечує економічно вигідні умови для діяльності суб'єктів у сфері розвитку фундаментальних досліджень та освоєнні принципово нових технологій та видів продукції. Одночасно розміщуючи держзамовлення, держава сприяє і зростанню внутрішнього рівня науково-технологічного розвитку підприємства, що створює відпові-

дну базу під час здійснення інших інноваційних проектів. За даними європейських досліджень, стимулювання приватних наукових і інноваційних підприємств через державні замовлення у сучасних умовах є одним з головних досягнень Європейського космічного агентства [1, с. 301]. Таким чином, державі вдається забезпечити підтримку дрібного інноваційного бізнесу та отримати конкурентне середовище, в якому кожна із фірм буде намагатися зробити той винахід, який забезпечить її надприбутком.

За результатами досліджень [8, с. 261], бюджетне фінансування як метод регулювання інноваційної активності стосується, як правило, фундаментальних досліджень і розробок; пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки; прикладних науково-технічних розробок, результати яких мають загальнодержавне значення; науково-технічних досліджень та робіт, які пов'язані з науково-технічним співробітництвом за міжнародними угодами.

Фінансування із державного бюджету здійснюється через: базове фінансування — як засіб підтримки фундаментальних досліджень, що проводяться у наукових установах та вищих навчальних закладах; контрактне фінансування окремих важливих досліджень і розробок, що пройшли конкурсний відбір; цільове фінансування відповідно до пріоритетних напрямів і науково-технічних програм.

Державна науково-технічна експертиза є невід'ємним елементом реалізації інноваційної політики. Вона проводиться з метою забезпечення наукової обґрунтованості структури та змісту пріоритетних напрямів, програм розвитку науки і техніки, визначення соціально-економічних та екологічних наслідків інноваційної діяльності, аналізу ефективності використання науково-технічного потенціалу, визначення рівня досліджень та їх результатів. Головним є те, що висновки державної експертизи використовуються також для обґрунтування доцільності надання податкових та кредитних ресурсів.

Як показує практика державного регулювання, у розвинених країнах великого значення набуває використання правових норм, які реалізуються через розвиток державного патентного права, створення правничих засад виробництва та споживання якісної продукції, розробка системи стандартизації виробництва, видання дозволу на тимчасову монополію новатора.

Державна політика у сфері патентів і ліцензій є складовою частиною діяльності держави у напрямі формування правового середовища інноваційної діяльності. Вона спрямована на регулювання відносин, пов'язаних із отриманням та використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності. Проведення відповідної політики знімає перешкоди на шляху здійснення інноваційного інвестування, які виникають із характеристики інновації як суспільного блага. Наприклад, чинне у США вже близько 200 років па-

тентне право законодавчо закріплює права виробників на їх відкриття — інтелектуальну власність, яка передбачає монополію автора на науково-технічне рішення і дає можливість отримання інноваційної ренти.

Патентування і ліцензування поєднуються із конкурентною політикою, яка реалізується через посередництво прийняття ряду законодавчих актів у сфері конкуренції та монополії. За свідченням світового досвіду, уряди різних країн у періоди здійснення структурних перетворень на основі інноваційних факторів, свідомо йшли на послаблення дії антимонопольних законів з метою створення сприятливого середовища для формування фінансової бази інноваційної діяльності [8, с. 133].

Відповідна політика дає поштовх до виникнення структур, які стали створюватись за власною ініціативою бізнесу. Однак, зауважимо, що послабляючи антитрестівські закони щодо лояльного відношення до певних видів злиття, уряди, поряд з цим, проводили досить жорстку політику щодо сприяння розвитку конкуренції. За таких умов прискорення технологічних змін, яке супроводжувалось зростанням витрат і ризиків впровадження нової продукції в умовах жорсткої конкурентної боротьби між високотехнологічними фірмами, потребувало встановлення партнерських відносин між ними з метою полегшення обміну досягненнями і спільної адаптації до ринкової і технологічної невизначеності.

Таке міжфірмове співробітництво набуває форми стратегічних альянсів для розподілу ризиків і витрат, скорочення термінів виводу інновації на ринок і отримання швидкого доступу до нових ринків, технологій і дослідницьких рішень. Наприклад, відома корпорація Philips підтримує 15 поточних сумісних проектів із своїм найближчим конкурентом Sony, 14 — з Matsushita, 10 — з IBM [6, с. 16].

Майже половина всіх альянсів організовується партнерами, які проводять конкурентну боротьбу на одних і тих же ринках збуту. Можливості співробітництва в альянсах визначаються додатковістю знання, яке знаходиться у розпорядженні окремих фірм, тоді коли відносини конкуренції зумовлюються прагненням отримати доступ до знань і спробами привласнення нематеріальних активів, якими володіє партнер. Таке становище сприятливо позначається на інноваційній діяльності.

Аналізуючи особливості найрозповсюдженіших у світовій практиці прямих заходів впливу держави на інноваційну сферу, можемо зробити такі висновки. По-перше, враховуючи той факт, що інновація з самого початку націлена на практичний комерційний результат, фірми намагаються уникнути крупномасштабних фінансових витрат досить ризикового характеру. По-друге, часто для фірм взагалі недоступні фінансові ресурси, необхідні для фінансування певних нововведень.

Отже, держава бере на себе виконання завдання, з одного боку, доведення передових наукових ідей до стадії комерційної реалізації, а з іншої — створення умов для зацікавленості бізнесу у фінансуванні академічних досліджень. На думку відомого російського дослідника Серьогіної С.Ф. про роль держави в економіці, "хвиля зростання державної активності у 80-х роках ХХ ст. практично не захопила високотехнологічної сфери. У них, навпаки, посилилась пряма державна підтримка інноваційно-інвестиційної активності й безпосередньої організації найбільш капіталомістких і наукоємних виробництв. Тобто державне регулювання проводилося за принципом впливу на резонансні зони, точки зростання, до яких потім підключались і механізми ринкової самоорганізації, що мобілізували підприємницьку ініціативу на створенню державою стійкому фундаменту нового технологічного укладу" [7, с.205].

Однак, тут необхідно зауважити, що використання прямих методів має свої об'єктивні межі. Перш за все, це необхідність у наявності високої доли ВВП, яка перерозподіляється на користь держави. Разом з тим, ми переконались у тому, що, розглядаючи патенти і ліцензії, які створюють монополію новатора, реалізація прямих методів часто є успішною тільки у разі її поєднання із заходами непрямого впливу, наприклад, спрямованих на створення конкурентного середовища.

З іншого боку, на сучасному етапі глобалізація економічної діяльності обмежує можливості прямої допомоги тим або іншим галузям економіки. "Протекціонізм, субсидіювання виробництва або навіть певних його витрат викликають величезні міжнародні сварки, зворотні обмежувальні заходи на світових ринках. Взаємне звинувачення у підтримці чорної металургії, покладені в основі багаторічної "сталевий" війни між США і Європою", — стверджує російський дослідник промислової політики західних країн.

Тому, як переконує світовий досвід, у сучасний період державне сприяння науково-технічному прогресу більше набуває непрямих форм. Останні націлені більшою мірою на створення сприятливого загальногосподарського і соціально-політичного клімату для новаторської діяльності. Серед таких методів, які застосовуються майже у всіх розвинених країнах, переважають заходи податкової і амортизаційної політики. Їх використання зумовлюється прагненням держави вплинути на економічний інтерес підприємництва до максимізації економічної вигоди. Регулювання за допомогою податків на величину прибутку досить впливово позначається на інноваційній активності. Тривалий час перевагами податкової системи розвинених країн вважалась наявність пільгового оподаткування прибутку.

Пільгове оподаткування має ці-

льовий характер і безпосередньо пов'язується із результатами інноваційної діяльності. Політика диференціації податкових ставок та їх визначення залежно від кінцевого результату доповнюється такими важелями, як податковий кредит на період виконання НДДКР, податковий інвестиційний кредит, який передбачає зменшення податкових ставок залежно від загальної суми інвестицій, що спрямовуються в активну частину нових основних фондів або направляються на придбання та впровадження нових технологій з одночасним підвищенням податкових ставок у тих сферах бізнесу, де прибутки, які значно перевищують середню норму рентабельності, отримані без створення інноваційного продукту.

Усі без винятку розвинені країни світу здійснюють регулювання інвестиційно-інноваційної активності, застосовуючи пільгове оподаткування прибутку за його спрямованості на інноваційні вкладення. Існує залежність, яка визначена міністерством промисловості Швеції: якщо розмір податку на прибуток знаходиться між 0 і 25%, то схильність до інноваційного підприємництва інтенсивно знижується, якщо ж податок досягає 50% від прибутку, то схильність до інновацій і пов'язаними з ними капітальними вкладеннями практично зникає [9, с. 976].

Важливість цього інструменту державного регулювання усвідомлюються практично в усіх розвинених країнах, кожна з них прагне знайти свою оптимальну модель оподаткування прибутку. У США в базу оподаткування включаються дві третини величини такого доходу за федеральної ставки 20%, до якої додаються різні за розміром ставки штатів. Окрім того, у деяких штатах місцеві ставки на податок з прибутку є нульовими за умови інноваційної діяльності фірми.

У Канаді з 2001р. оподатковується половина такого доходу за 32%-ої ставки оподаткування. У цій країні повністю звільняються від податку на прибуток від продажу цінних паперів або об'єктів власності фізичні особи або компанії, якщо отриманий таким чином прибуток буде реінвестований у виробництво. Обсяг капітальних вкладень, що звільняється від податку, становить 2 млн кан. дол. (до 2000р. — 500 тис. кан. дол.). максимальний обсяг активів підприємств, куди можна спрямовувати звільнені від оподаткування капітальні вкладення, не повинен перевищувати 50 млн кан. дол. (до 2000р. — 10 млн кан. дол.). Підраховано, що в цілому амортизаційні і податкові пільги покривають у середньому в США від 10 до 20% загальної суми витрат на НДДКР [6, с. 12].

Аналіз досліджень з проблематики застосування податкових пільг переконує, що, незважаючи на те, що в багатьох країнах світу існують пільги щодо оподаткування прибутку для підприємств, які займаються інноваційною діяльністю та впроваджують винаходи у виробництво, не відбувається масового прискорення інноваційно-

го розвитку. Детальний аналіз такої ситуації дає нам можливість зробити висновок про те, що існуюча податкова політика у сфері розвитку науки і техніки, навпаки, часто гальмує інноваційну діяльність.

Практична діяльність показує, що податкові пільги надаються під час впровадження винаходів у виробництво, але вони діють тільки протягом трьох років з моменту реєстрації продукції як інноваційної. Це призводить до першочергової реалізації проектів із швидкою капіталовіддачею і стимулює підприємців до зменшення витрат на дослідження та розробку інноваційного продукту. Тому на сьогодні країни, що розвиваються, купують інноваційні технології, які не потрібні розвиненим країнам, це стимулює підприємців до копіювання технологій. Як відзначають дослідники, у деяких суб'єктів підприємницької діяльності часто виникає бажання, використовуючи надані пільги для збільшення своїх прибутків, впроваджуючи інновації тільки на "папері". Тому зараз у США податкові пільги зменшено. Окрім того, як відзначається у ряді зарубіжних досліджень, пільгове оподаткування стає об'єктом неприхованої боротьби інтересів із метою отримання додаткової вигоди (так званої політичної ренти). Як стверджує один із критиків подібної системи У. Мінарік, "з кожною новою субсидією з являються нові прохачі, які доводять, що їм потрібні такі пільги, щоб бути конкурентоспроможними. Шлях до рівності ніколи не розглядався на підставі існуючих пільг, а тільки на базі додавання нових" [6, с.13]. Сьогодні держава приділяє велику увагу податковим пільгам через нечесних підприємців, які ухиляються від сплати пільг, тому у світі формується тенденція до їх скорочення та поширення амортизаційних важелів.

Зміст амортизаційної політики полягає у тому, що для науково-дослідних, дослідно-конструкторських, проектно-технологічних організацій, підприємств та об'єднань, які проводять роботи з пріоритетних напрямів науково-технічного розвитку та виробляють інноваційний продукт, надається право самостійно визначати метод нарахування амортизації. Державним законодавством у цьому випадку передбачається застосування одного з альтернативних методів нарахування амортизації: рівномірного, прискореного або уповільненого. Обраний метод повинен залишатися незмінним не менше ніж один календарний рік. Застосовуючи гнучку амортизаційну політику в інноваційній сфері, виникає можливість для кожного підприємства формувати оптимальну структуру витрат і, таким чином, планувати власну стратегію інноваційного розвитку.

Але практика показує, що введення тільки амортизаційних пільг при незмінному законодавстві призводить до того, що підприємцю доводиться річну амортизацію переносити на собівартість продукції, і вона стає майже

на 50% дорожчою, ніж у його конкурентів.

Для підприємств амортизаційні відрахування виступають головним джерелом інвестицій і часткового поновлення обігових коштів. Ми говоримо не про просте відтворення наявних основних фондів, а про регулярну заміну їхньої активної частини — базового технологічного обладнання, яке визначає у кінцевому результаті витрати виробництва і конкурентоспроможність продукції.

У світовій практиці на амортизаційні відрахування припадає 60—70% інвестицій у основний капітал. Зокрема, законодавством Японії для стимулювання впровадження високо-технологічного та екологічно безпечного обладнання дозволяється в перший рік його експлуатації амортизувати 50% його вартості [6, с. 24]. Актуальним стає прискорення амортизації, оскільки дострокове списання майна означає впровадження новітніх технологій і техніки. У зв'язку з цим необхідно зазначити, що прискорення амортизації є ефективним методом для стимулювання інноваційного розвитку виключно для рентабельних підприємств, оскільки прискорене формування амортизаційного фонду розширює можливості для інноваційної діяльності. Водночас для збиткових підприємств цей метод перетворюється на гальмо інвестицій та інновацій через штучне збільшення збитків.

Діяльність держави у створенні інвестиційного середовища реалізується за рахунок кредитно-грошової політики. Її основний зміст полягає у наданні державою кредитних ресурсів на пільгових умовах для тих комерційних банків, які кредитують виконання робіт з пріоритетних напрямів НТП. У руслі стимулюючої кредитно-грошової політики у сфері науково-технічної діяльності передбачається створення спеціалізованих інноваційних банків, інноваційних фондів та страхових компаній. Така політика реалізується через встановлення пільгових кредитних ставок, надання кредитів на повний строк реалізації інноваційних проектів, встановлення пільгового графіка повернення інноваційних кредитів та сплати відсотків, створення спеціалізованої страхової компанії науково-технічної діяльності.

Найрозповсюдженішими методами, що застосовуються у сфері управління ризиком і невизначеністю, є страхування інноваційних ризиків. Це відбувається за рахунок введення в дію системи державного страхування фінансових ризиків і створення гарантійних фондів. З цією метою, по-перше, формуються страхові спілки з державним або змішаним капіталом, які безпосередньо будуть страхувати ризикові капіталовкладення у дрібні — середні наукомісткі фірми. По-друге, організуються спеціальні фонди, які надають гарантії під час кредитування малих інноваційних компаній різних інвесторів, покриваючи, наприклад, половину акредитованої

суми у випадку банкрутства дрібної компанії.

Ще одним інструментом непрямого регулювання ризику стає система гарантій фінансових ризиків, частину яких також бере на себе Фонд малого підприємництва, використовуючи механізм інвестування в інновації за його участю. Роль альтернативи діяльності вищезазначеного фонду в багатьох країнах виконує фінансування інноваційних проектів за безпосередньою участю кредитної спілки. Остання є носієм інтеграційної ідеї, тому ефективність її досить висока. Потенційні інвестори вносять пай у загальну касу й, відповідно до домовленості дають, безвідсотковий кредит для своїх пайовиків на реалізацію інноваційного проекту.

Захист інтелектуальної власності вважається непрямим методом регулювання, оскільки за його допомогою досягається монополія новатора, тобто відбувається зміна умов, в яких функціонує інноваційне підприємство. Разом з цим, реалізація права на інтелектуальну власність за умов ринкової економіки змінює також і систему формування доходів науково-технічних працівників. Автори інтелектуальної власності отримують частину доходів від використання їхнього продукту в бізнесі, а також результат їхньої праці високо оцінює суспільство. Через це створюється ефективна система для заохочення науково-технічних працівників до інтенсифікації досліджень та розробок, підвищення якості науково-технічного й технологічного продукту, його практичної спрямованості.

Таким чином, враховуючи здійснений нами аналіз, простежуємо, що непрямі методи регулювання мають досить високу ефективність через їх здатність впливати на умови, в яких безпосередньо відбувається інноваційно-інвестиційна діяльність. Однак, дівість непрямого регулювання знаходиться у прямій залежності від ступеня розвитку механізмів ринкового саморегулювання, від здатності даних механізмів спрямовувати економічні дії конкретних інвесторів адекватно до задумів регулюючих органів. Специфіка умов вільного підприємництва, особливості конкурентного середовища відповідної національної економіки будуть, на наш погляд, по-різному трансформувати однакові заходи непрямого державного регулювання та приводити до різних економічних результатів.

Отже, враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що співвідношення між прямими та непрямыми методами державного регулювання інноваційної діяльності в різних країнах світу може відрізнятись, залежно від прийнятого курсу економічного розвитку економіки. У деяких випадках виникає необхідність втручання держави — у тому випадку, коли ринкові механізми не можуть здійснити таке регулювання, а в інших — постійно проводиться активна державна політика щодо поширення інноваційної діяльності для забезпечення стало-

го економічного зростання та утримання конкурентних позицій на світових ринках. Тому тільки правильне визначення оптимального співвідношення між цими методами створює сприятливі умови для формування ефективного економічного механізму, що стимулює інноваційно-інвестиційну діяльність.

ВИСНОВКИ

Таким чином, державне регулювання розв'язує суперечності між об'єктивною потребою загальнонаціонального прогресу через розвиток НТП і ускладнення процесів, якими супроводжується впровадження результатів НТП та інновацій у практику. Система державного регулювання інноваційної діяльності включає в себе визначення найважливіших соціальних, економічних та інших цілей і завдань на майбутнє. Вона повинна здійснюватись як для країни в цілому, так і окремих її регіонів, сфер економіки і виходити із необхідності задоволення суспільних потреб і визначених пріоритетів розвитку.

Література:

1. Антюшина Н.М. Инновационное развитие — стратегия Евросоюза в XXI в. // Европа: вчера, сегодня, завтра / Институт Европы РАН: Н. П. Шмелев и др.; отв. ред. Н. П. Шмелев. — М.: ЗАО Издательство Экономика, 2002. — С. 284—307.
2. Державне регулювання економіки: навч. посібник / С.М. Чистов, А.Є. Нікіфоров, Т.Ф. Куценко та ін. — К.: КНЕУ, 2000. — 316 с.
3. Злупко С. Інституційно-інвестиційна теорія Михайла Туган-Барановського та її вплив на світову інвестологію / С. Злупко // Фінанси України. — 2004. — №4. — С. 3—16.
4. Марцин В.С. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в економіці України / В. Марцин // Актуальні проблеми економіки, 2007. — №5. — С. 47—59.
5. Новицький В. Імперативи інноваційного розвитку / Валерій Новицький // Економіка України, 2007. — №2. — С. 45—52.
6. Савостенко Т.О., Грицаєнко А.М. Порівняльна характеристика методів державного регулювання інноваційної діяльності в розвинутих країнах світу та в Україні / Т. Савостенко, А. Грицаєнко // Економічний вісник Національного гірничого університету. — Дніпропетровськ: НГУ, 2005. — №1 — С. 11—27.
7. Серегина С.Ф. Роль государства в экономике. Синергетический подход / С.Ф. Серегина. — М.: Изд-во "Дело и сервис", 2002. — 288 с.
8. Чернобаев В.В. Класифікація інновацій сучасний аспект / В. Чернобаев // Економіка: проблеми теорії та практики. Випуск 218. Том 1. — Дніпропетровськ, 2006. — С. 258—264.
9. Чернобаев В.В. Методологічні засади визначення інноваційно-інвестиційної діяльності / В. Чернобаев // Економіка: проблеми теорії та практики. Вип. 234. Т. 4. — Дніпропетровськ, 2007. — С. 975—984.

Стаття надійшла до редакції 01.02.2010 р.